

AŞAĞI ÇEKME SENDROMU: BU SENDROMUN ORTADOĞU VE KUZAY AFRİKA'DA GERÇEKLEŞEN AYAKLANMALAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Ahmet Hakan ÖZKAN¹

ÖZET

Aşağı çekme sendromu, henüz psikoloji literatüründe yerini almamış olan bir kavramdır. Başarısız olma eğilimi esasına dayanan bu sendromun literatür içerisindeki yeri depresyon ve psikopati arasında olabilir. Ama aslında bu sendrom her iki kavramdan da farklıdır. Ortaya çıkış şekli tamamen aile yapısı ile bağlantılıdır. Müslüman aile yapısı tam da bu koşulları sağlayabilen uygun bir aile yapısıdır. Aşağı çekme sendromunun yapısı kadar doğurabileceği sonuçlar da önemlidir. Ortaya çıkış şekli itibarı ile Müslüman ülkelerde daha sık görülen aşağı çekme sendromunun ortadoğu ve kuzey Afrika'da gerçekleşen ayaklanmalar üzerinde de geniş çaplı etkisi vardır.

Anahtar kelimeler: Aşağı çekme sendromu, başarısız olma eğilimi, Müslüman aile yapısı, Ortadoğu ve kuzey Afrika'da gerçekleşen ayaklanmalar.

THE SYNDROME OF PULLING DOWN: THE AFFECTS OF THIS SYNDROME ON THE RIOTS IN MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA

ABSTRACT

The syndrome of pulling down is a concept which has not taken place at the Psychological Literature yet. The place of syndrome which depends on the tendency of failure, at the literature might be between depression and psychopathy. But this syndrome is actually different than these two concepts. The way it arises is correlated with the family structure. The Muslim family structure is the suitable family structure which includes the necessary conditions. As much as the structure of the syndrome of pulling down, the results which this syndrome can bring forth are important. Pulling down syndrome which is mostly seen at the Muslim countries due to the way it arises, has a significant impact on the riots in middle east and North Africa.

Keywords: Syndrome of pulling down, tendency of failure, Muslim family structure, riots of middle east and North Africa.

¹ Öğretim Görevlisi, Okan Üniversitesi İİBF Uluslararası Ticaret Bölümü, ahmet.ozkan@okan.edu.tr

GİRİŞ

Hayatımızda geniş yer tutan depresyon ve psikopati kavramları bilim adamları tarafından yoğun olarak incelenmektedir. Depresyon, yorgunluk ve isteksizlik hallerinin görüldüğü mutsuzluk ve umutsuzluk durumudur (www.yyu.edu.tr, 2011). Psikopat kişiler ise vicdani açıdan iyi gelişmemiş, anti-sosyal kişilerdir (Güngen, 2011). Psikopatların saldırganlığı ve şiddete yatkınlıkları vardır (Çetin vd, 2009: 136). Psikopatlar başkalarında ıstıraba yol açan davranışlarını engelleyemezler (Murphy, 2006: 554). Freud, bu davranışların zaman zaman kişinin kendisine de yönlendiğini ve kişinin kendisine de zarar verdiğini öne sürmektedir (Bettelheim, 1983: 45). Bu noktada aslında ortaya yeni bir sendrom çıkmaktadır. Bu sendrom hem mutsuz olan depresif insan belirtilerini hem de kendine zarar verme belirtilerini içeren farklı ve çelişkili yeni bir durumdur.

Aşağı çekme sendromu diyebileceğimiz çelişkili durum, psikopatların özelliklerinin tamamını içermez. Aşağı çekme sendromundaki kişiler sosyal olarak sorun yaşamazlar. Hatta çevrelerindeki kişiler sağlıklı ise kendilerini sevdirebilirler ve sosyalleşirler. Vicdani yapıları değişebilir olmasına rağmen vardır ve kuvvetlidir. Depresyon sendromundaki tüm özellikleri de yine aşağı çekme sendromunda göremeyiz. Aşağı çekme sendromundaki kişilerin kuvvetli istekleri vardır. Bu sendrom, depresyon ve psikopati arasında farklı bir oluşumdur.

Son yıllarda Dünya üzerinde sayısı artan halk hareketlerinin nedenleri üzerinde pek çok fikir oluşmasına karşın, bu hareketlerin neden çoğunlukla Müslüman ülkelerde gerçekleşmesinin nedenlerine ilişkin bir açıklama yapılamamıştır. Bu halk hareketleri ve ayaklanmaların en büyük nedenlerinden biri aşağı çekme sendromudur. Müslüman ülkelerin aile yapısı ve diğer şartlar aşağı çekme sendromunun ortaya çıkışı için son derece uygundur.

I. GERÇEKLEŞEN AYAKLANMALAR VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Kırgızistan'da ayaklanma çıktığında yine Müslüman olan diğer bazı ülkelerde de eş zamanlı ayaklanmalar oldu. Bu ayaklanmaların ortak özelliği Müslüman ülkelerde gerçekleşmesi ve yine neredeyse eş zamanlı olarak başlamasıdır. Örneğin aynı dönemde Bangladeş'te de, ayaklanmalar olmuştur (www.uidder.org, 2011). Tayland'ta zaten süregelen isyan hareketi, yine eş zamanlı olarak şiddetlenmiştir. Bu ayaklanmalara Mayıs 2010

ayaklanmaları diyebiliriz. Ortak özellikleri aynı tarihte gerçekleşmiş olmalarıdır. Daha sonra yaşanan ayaklanmaları da izlediğimizde yine eş zamanlı veya birbirlerini takip eder nitelikte olduklarını görüyoruz. Tunus'un ardından, Fas, Mısır, Libya, Bahreyn, Yemen, Umman, Ürdün ve İran'da da halk hareketleri görülmüştür. Bu isyanlara da şubat 2011 ayaklanmaları diyebiliriz.

Şubat 2011 ayaklanmalarında, domino etkisi olarak bir terim kullanılmaya çalışıldı ve ayaklanmaların yapısı bu terimle açıklanmaya çalışıldı. Bu düşünce kısa bir süre sonra terk edildi ve hem mayıs 2010 hem şubat 2011 ayaklanmalarının bazı güçlerin etkisi olduğuna dair yaygın görüşler savunulmaya başlandı (Laçiner, 2011). Müslüman ülkelerde 12 ay içerisinde 2 kez eş zamanlı ayaklanma başlamış olması bu hareketlerin bazı yönlendirmeler sonucu olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Bu noktada önemli olan ve incelenmesi gereken nokta bu yönlendirmelerin yaygın olarak Müslüman ülkelerde etki yaratabilmesidir.

Müslüman ülkelerin hedef olması değil, açıkça kullanılabilir ve suistimal edilebilir olan özelliklerinin var olmasıdır. Mayıs 2010 ve şubat 2011 ayaklanmaları açıkça göstermektedir ki harekete geçen gruplar yüksek ölçüde yönlendirilebilir yapıdadır. Bu yapının varlığını ve Müslüman ülkelerde sürekli kutuplaşmalar gerçekleştiğini ispat etmek için tarihe bakabiliriz. En önemli örnek, İsrail'in kurulması aşamasında Filistin'in ne şekilde ve ne derece yardımcı olduğunu gösteren Müftü olaylarıdır. İlgili dönemde İslam yüksek konseyinin başkanı olan Amin Al-Husseini, başmüftü olarak da bilinmekteydi ve hem Filistin, hem de aynı bölgedeki pek çok Arap ülkesi tarafından lider olarak kabul edilmekteydi. Başmüftü, İngiliz işgali altındaki Filistin topraklarında baskı görünce yurtdışına kaçmak zorunda kalmıştı. Yine de Mart 1939 tarihinde İsrail ve Filistin topraklarının geleceğinin görüşüleceği yuvarlak masa toplantılarına katılmayı başardı. Ama kendisi yurtdışındayken Filistin'de kendisine karşıt gruplar oluşmuştu. Filistin delegesi de aynı görüş ayrılığını yaşamaktaydı ve ortak nokta olan İsrail'in kurulmaması taleplerini yeteri kadar destekleyemediler. Amin Al-Husseini ve yandaşları ile aynı masada oturmayı reddeden karşıt görüşlü Arap gruplar, o dönemde bölgedeki nüfusun 1/3'ü bile olmayan yahudilerin bölgede çoğalmasına engel olmak amaçlı bu görüşmelerin neticesiz kalmasına neden oldular. Belki de bu ihtilaf, İsrail'in kurulmasına yardımcı olan en büyük etken oldu. Çünkü İsrail devam eden yıllarda Hitler'in baskısı nedeniyle

çok yüksek oranda göç aldı ve beklenmedik bir büyüme içerisine girdi. Çünkü bu göçler tam da İsrail'in ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü de kapsıyordu (Gunther, 1942: 282).

Şubat 2011 isyanlarının içerisinde gerçekten de rasyonel olmayan isyanlar vardı. Bu isyanların, halkın özgür iradesi ile ortaya çıktığını söylemek ve herhangi bir mantıklı sebebe dayandırmak olası değildir. Örneğin, bölgede model ülke olarak görülen Türkiye'ye karşı KKTC dahilinde yürüyüşler gerçekleşti (www.haberhavadis.com, 2011). Oysa KKTC vatandaşlarına Türkiye vatandaşları ile eşit haklar tanınmıştır (www.gurbetport.com, 2011). Bu haklar, her iki ülke vatandaşlarının sosyal güvenlik mevzuatına göre eşit işleme tutulması esasını prensip olarak düzenlenmiştir (www.sgk.gov.tr, 2011). Bu ayaklanmanın ana fikrinde Türkiye'nin sıkı ekonomik tedbirler alması gösterildi ve İngiltere örnek verildi. Örnek verilen İngiltere ise şubat 2011 isyanının devamı niteliğinde isyanlara sahne oldu. Sebebi de İngiltere'de ağırlaşan ekonomik tedbirlerdi. KKTC vatandaşlarının ileri sürdükleri sebep tartışılabilir olsa da, İngiltere'de yaşayan halkın ileri sürdüğü sebepler tartışmasız gelecek endişesi oluşturur niteliktedir. İngiltere'de toplam 490 bin kamu çalışanının işten çıkarılması bekleniyor (www.patronlardünyası.com, 2011). BBC gibi vazgeçilmez olarak düşünülen bir kurumun bile çalışanları zaten azaltılırken bir anda kalan personelin ¼'ü şubat 2011 tarihinde işten çıkarıldı (www.haber5.com, 2011). Bu da KKTC üzerinden yapılan Türkiye ve İngiltere kıyaslamasının, ülke vatandaşlarının refahı açısından mantık ile çelişir nitelikte olduğunu ve rasyonel olmadığını kanıtlamaktadır.

II. AYAKLANMALARIN DİĞER SEBEPLERİ

Gerçekleşen olaylarda aşağı çekme sendromunun yerini daha iyi belirleyebilmek için bu olaylara etki eden diğer sebepleri de incelemek de gerekecektir. Bu sebepler arasında bölgenin genel durumu, sosyolojik sebepler ve psikolojik sebepler en etkin olanlarıdır.

A. Ayaklanmalar Öncesi Bölgedeki Durum

Ayaklanmaların yaşandığı bölgelerde şubat 2011 tarihinden önceki durum, yaşanacak olaylar için zemin hazırlar nitelikteydi. Irak, El Kaide etkisinden kurtulmayı başaramamıştı. Şii ve sünni çatışmaları ise yer yer tekrar ediyordu. Filistin, El Fetih ve Hamas ayrılığı nedeniyle

kendi içerisinde çatışmaya devam ediyordu. Lübnan'da Fethü'l İslam örgütü, halka zarar vermesinin yanısıra devlet ordusuna da saldırıyordu. Hizbullah da ülkede bazı gruplarca destekleniyordu. Mısır yine El Kaide saldırıları ile mücadele ediyordu. Mısır'da, hapisanelerdeki sayısı binlerle ifade edilen muhalif hareket mensuplarının sayısı da artmaktaydı. Bu da, muhalif parti olan Müslüman Kardeşler Örgütü'nün manevra alanının daraltıldığı gösteriyordu.

Ürdün de, İslami Hareket Cephesi muhalif grup olarak taraftar toplamaya devam etmesine karşın, nispeten ılımlı bir yaklaşım sergiliyordu. Yemen, el Houthi taraftarları ile gerilla savaşı yürütüyordu. El-Houthi, şii bir grup olduğu için bu durum şii-sünni çatışması olarak değerlendirilse de, hükümet bu durumu bu şekilde yorumlamadıklarını açıkladı. Umman'da 2003 yılında seçimlere %25, 2007 yılında ise yaklaşık %37,5 katılım sağlandı. Bu da siyasi sisteme olan inancın düşük olmasına rağmen arttığını gösteriyor.

Bahreyn'de sünni ve şii grupların çatışmaları devam ediyordu. Ülkede elit kesimi oluşturan sünni liderler tedbir almaya ve yenilikler yapmaya devam etse de %60 olarak çoğunluğu oluşturan şiiiler ayaklanmaya devam etmekteydi. Şii el Hak ve el Vefak grupları çatışmalara sebep oldukları iddiasına zaman zaman maruz kalmaktaydılar (İnat vd, 2009: muhtelif).

Ayaklanmaların gerçekleştiği bölgede yer alan ülkeler, diğer Müslüman ülkelerde gerçekleşen hareketleri izlemeye başladılar, bazılarını kendilerine örnek aldılar. Yakından takip edilen olaylara örnek vermek gerekirse, Kosova 2008 yılında kuruldu. Irak'ta ise Kürdistan 2008 yılında kuruldu. Tacikistan, Rusya'nın baskısından ayrıldığını ilan etti. Bu hareketler bölgede bağımsızlık hareketi olarak değerlendirilse de sonuçları tam olarak bu şekilde değildir. Tacikistan, yapmış olduğu açıklamanın hemen sonrasında Çin'e toprak vermeye başladı. 28.500 metrekare olarak ifade edilen toprakların anlaşmazlığı gidermek için verildiği söylendi (www.gundemrusya.com, 2011). Kürdistan Bölgesi, ABD ve Irak baskısı altındadır. Mevcut hükümet ise bir haftada 300 gözaltı gerçekleştirebiliyor. Bu da aslında manzaranın düşünüleninden farklı olduğunu gösteriyor (www.firatnews.com, 2011). Filistin ve Sudan ikiye bölündü.(www.t24.com, 2011)

Wikileaks belgelerinin yayınlanması da Arap ülkeleri için kışkırtıcı ifadeler nedeniyle

harekete geçirici bir gelişme oldu. İlgili belgelerin yalanlanmaması liderlerin ifadelerine karşı meydana gelen tepkileri arttırdı. Bu liderlerin başında Hüsnü Mübarek geliyordu. Benzer şekilde pek çok bölge lideri, bu belgelerle prestijlerinde azalma yaşadı. Bölgenin genel havası wikileaks aracılığı ile gerçekleşen son bir ince ayar ile istenen kıvama getirilmişti.

B. Sosyolojik Sebepler

Sosyolojik sebepler arasında görebileceğimiz gruplaşmalar kuzey Afrika ve ortadoğuda zaten her bölgede zaten vardı. Aşiretler şeklindeki yaşam biçiminin bu gruplaşmalar içerisinde büyük rol oynadığı da bir gerçektir. Gruplar halinde yaşamının en büyük etkisi kalabalık psikolojisinin hakim düşünce yapısı olmasıdır. Kalabalık üzerine araştırmalar yapan Le Bon, bireyler üzerinde oluşan etkiyi incelemiş ve şu şekilde özetlemiştir:

- İlkelliğe, barbarlığa ve zihinsel geriliğe geri dönüş,
- Muhakemeinde mantık yerine hayallerin hakim olması,
- Liderliğin mesaj tekrarı ve onanması şeklinde prestijli bir mevki olması,
- Dürtüler ve tepkisellikle hareket edilmesi,
- Şiddet yüklü olma (Franzoi, 2006: 411).

Politik sebepler baş gösterince gruplaşmaların artması kaçınılmaz oldu ve kutuplaşmalar gerçekleşti. Grup kutuplaşması ise, gruplardaki görüşlerin şiddetinin herhangi bir dış etken tarafından arttırılması sonucu gerçekleşir. Stoner bulgularına göre, grup içerisinde yer almadan ve etkileşime girmeden önce daha çekingen ve ılımlı olan insanlar, kutuplaşma sonrasında tepkilerini ve tepki verme eğilimlerini arttırırlar. Risk almayı seven insanlar, risk alma yönüne doğru hareket ederler. İhtiyatlı davranan kişiler ise daha ihtiyatlı olacaktır. Bu durumda grupların hareketini daha baskın olan risk alma eğilimindeki kişileri belirleyecektir. (Aronson, 200: 340). Gözlemlenen ayaklanmalarda gerçekten de biraraya gelerek risk alan kişiler grup ile hareket ettikçe daha fazla risk almaya başlamış, hatta üzerlerine ateş açılmasına rağmen eylemlerine devam etmişlerdir, bu durum Yemen'de sıklıkla yaşanmıştır (www.aljazeera.net, 2011).

İnsanların silahların üzerine yürümesinin sebepleri arasında Le Bon tarafından açıklandığı gibi kalabalık etkisi ve bununla pekişen Stoner bulgularının belirttiği kutuplaşma yer

almaktadır (Arkonanç, 2005:125). Sosyolojik olarak gerçekleşen incelemeleri pekiştirmek için mevzu bahis grupları bu kadar risk alır hale getirenin ne olduğunu incelememiz gerekir. Bunu anlamak için grupları oluşturan bireyleri incelememiz gerekecektir..

C. Psikolojik Sebepler

Ayaklanmayı gerçekleştiren kişilerin genel özellikleri göz önüne alındığı zaman, gülümsemeyen, mutsuz ve memnuniyetsiz yapıları göze çarpan ve memnuniyetsizliklerini haykıran bu bireyler ilk başta depresif olarak düşünülebilir. Oysa bu kişiler depresif olmak için fazla agresiftir. Kendisine zarar vermektense zarar gelmesinden kaçınmazlar. Bu nedenle bu kişilerin narsist olduğunu da söyleyebiliriz. Narsizm, saldırgan yönüyle tam da bu durumu açıklayabilecek bir özelliktir. Yine, koltuğunu bırakmayan liderlerin de narsizm etkisi altında ne denli kaldığını görebiliriz

Arap toplumlarında narsizmin özellikleri belirgindir. Nadiren gülümseme veya yoğun olarak somurtma, nazik hareketler yerine sert hareketleri tercih etme gibi göstergeler ile tespit edebileceğimiz narsizm, yıkıcı olma özelliğine de sahiptir. Narsist kişiler uysal ve sakin bir ortam yerine utançlarını saklayabilecekleri karışık çevreleri tercih ederler. Sanılanın aksine narsist bir yapı, zengin ve rahat bir yaşam neticesinde oluşmaz. Nixon, çocuk yaştan itibaren güçlüklerle karşılaşmış olmasına rağmen yıkıcı bir narsizme sahipti. Aslında narsizmi, bu güçlükler ile beslendi ve onun bu eksikliklerini örtmesi ve hiç sona ermeyen utancı için bir maske olma özelliği taşıdı (Vamık, 2004: 45).

Müslüman ülkelerde, kadınların çocuklar üzerindeki buyurgan yapısı narsist bireylerin yetişmesine neden olmaktadır. Bu yapı, sosyal hayat içerisine dışlanan ve görüşleri önemsenmeyen kadının geliştirdiği tepkilerin neticesidir. Çocukları karşısında kendisini önemli ve daha üstün gören kadınlar bu eksikliklerini hiç bitmeyen bir buyurma ve çocuklarının hayatına karışma eğilimi ile gidermeye meylederler. Bunun sonucu yetiştirilen bireyler, yaptıkları pek çok şeyden utanacaklardır. Çünkü yaptıkları hemen her şey annelerinin eleştiri süzgecinden geçecektir. Bu utanç, narsizmin temel taşıdır ve mutlaka narsizm ile maskelenmeye çalışılacaktır. Narsist erkekler, bu döngünün ürünüdürler.

Narsizm, liderlerin durumunu tam açıklasa da, bireylerin durumunu açıklamakta

yetersiz kalacaktır. Bu durumda aşağı çekme sendromu dediğimiz bir yapı sebep olarak ortaya çıkar. Aşağı çekme sendromu da gruplar içerisinde daha fazla şiddetlenebilen bir yapıya sahiptir.

III. AYAKLANMALARIN EN ETKİN SEBEBİ: AŞAĞI ÇEKME SENDROMU

A. Yapısı ve Ortaya Çıkışı

Depresyon, kelime olarak bastırma, aşağı çekme anlamına gelmektedir. Depresif ruh hali, cesaretin kırılmasını içermektedir. Depresyon hali bir amaca hizmet etmez, aksine bir sonuçtur (Cembrowics, 2006: 14). Depresyon, Kraepelin'in öne sürdüğü gibi kişilik özelliklerinden ileri gelebilir. Shneider'in belirttiği gibi sosyal sorunlardan kaynaklanarak depresif psikopati şeklinde de süreklilik kazanabilir. Freud'un öne sürdüğü şekilde yas ve öfke durumlarının tepkiye dönüşmesi ile de ortaya çıkabilir (Ünal, 2011). Kraepelin'in yaklaşımı göstermektedir ki depresyon kişiliğin oluşması aşamasında birey tarafından kabul görüp onun zihnine yerleşebilir ve bir hayat felsefesi haline gelerek kişilik ile beraber devam edebilir. Aşağı çekme sendromu da bu şekilde oluşmaktadır.

Aşağı çekme sendromu, depresyonu ve depresif olma durumunu değil biraz daha çelişkili bir ruh halini ifade eder. Aşağı çekme sendromu, bireylerin yanlış koşullanması temeline dayanan tutarsız ve yaygın bir durumdur. Kişi, depresyon halindeki gibi isteksiz değildir. Aksine ilgi arar ve bunu çok ister. İlgi göstererek bu bireyleri yönlendirmek mümkün iken, ilgi göstermeyerek üzerlerinde tahribat da yapılabilir.

Aşağı çekme sendromundaki kişiler sadece tutarsız davranır. Çünkü ailesi tarafından tutarsız bir şekilde koşullandırılmıştır. Bu kişiler, kendisini zor duruma sokacak ve başarısız kılacak olan şeyleri yaparlar. Kişi mutluluk ve refah yerine, sıkıntı arar gibi görünmektedir. Bu arayışını da çoğunlukla toplumsal baskıdan çekinmesi nedeniyle gizlemeye çalışır. Bunun için de bilinçaltının yönlendirmesi ile belki de son anda bozmuş olduğu şeyleri, istemeden yapmış gibi davranır. Kendisini direk yerden yere vurmaz. Aksine önce yüksek bir yere çıkar; hatta belki düşmemek için tedbir bile alır, ama ne yapıp ne edip kendisini düşürmeyi başarır. Çünkü kişinin benliği, ilgiyi her şeyin üzerinde tuttuğu için, derinlerde bir yerde başarısız olmayı istemektedir. Kişinin zihnindeki bu düşünce, dolaysız olmasa da, çeşitli şekillerde ortaya çıkar

ve ifade edilir. Buna günümüzde özgün veya fantezi müzik denilen, bir dönem ise arabesk müzik olarak adlandırılmış müzik türünü örnek olarak gösterebiliriz. Arabesk şarkıların bir çoğunun özünde kendine acıma, kendisini başarısız kılma amacı yer almaktadır.

Başarısızlık eğilimi de diyebileceğimiz aşığı çekme sendromu, her insan üzerinde farklı bir sonuç verir. Dünya genelinde artan evsiz sayısı ve okul bırakma oranları bu sendromun birer sonucudur. Artan suç oranları ise bu sendromun kolaylıkla evrim geçirebileceğini gösterir. Ebeveynlere tepki olarak ortaya çıkan başarısızlık eğilimi, tepkinin ve olumsuz duyguların şiddeti arttıkça şekil değiştirecektir. Bu evrim sonucu ortaya çıkan yeni kişilik bozuklukları zaten ele alınmıştır. Aşığı çekme sendromu, henüz kişilik bozukluğu haline gelmemiş, yaygın bir durumdur.

Gelişen toplumlarda, insanlar bilinçleniyor olmasına rağmen kendileri için iyi olmayan davranış biçimleri geliştirebiliyorlar. Örneğin Amerika'da obezite oranı giderek artıyor. Bilinçlenmesine ve artık bilgiye çok daha kolay ulaşabiliyor olmasına rağmen insanların kendilerini daha iyiye taşımadıkları obezite örneği ile daha iyi gözlemlenmektedir.

İnsanların, kendilerini başarısız kılma ve zor duruma sokma gibi rasyonel olmayan davranışlarının temelinde aşığı çekme sendromu yatar. Kişi bilinçsiz bir şekilde kendisini aşığı çeker. Bu durum daha ziyade buyurgan ailelerin çocuklarında ortaya çıkar. Buyurgan kişiler çocukları vasıtası ile üstün olma duygularını tatmin eden kişilerdir. Bu nedenle de çocuklarının başarıları değil başarısızlıkları onları mutlu eder. Başarısız olan çocuklarına, başarılı olanlardan daha fazla ilgi gösterirler. Çünkü bu onlara ihtiyaç duyulan üstün kişi olma hissini verecektir. Karşılarında başarılı bir kişi gördüklerinde ise kendilerini kötü hissedeceklerdir. Bu tarz ebeveynler, isteseler de çocuklarını fazla takdir edemezler. Bu da çocuklarda oluşacak olan koşullanmanın yönünü başarıdan, başarısızlığa çevirecektir. Çocuklar zaten ailelerinden çok az ilgi ve ziyadesiyle emir gördükleri için, onlar için herhangi bir hedef koyma emir gibi gelir. Oysa hedefe ulaşamama ve başarısız olma, az ve değerli olan ilginin kaynağı gibidir.

Aşığı çekme sendromu, tamamen ailelerin çocuklarına olan yaklaşımları ile ilişkilidir. Buyurgan olmayan, ama çocukları ile çok fazla ilgilenen ailelerin çocuklarında da bu sendrom oluşabilir. İlgili aileler, çocukları kaza geçirdiği zaman onların normalden daha fazla üzerine düşerler. Kaza geçiren, başarısız olan veya üzülen çocuk ailesinden beklediğinden fazla destek

görür ve bu destek zamanla onun amacı haline gelir. Aile, buyurgan aile gibi daha az ilgi göstermez. Ama çok fazla ilgi göstererek çocuğun hayatının merkezi haline gelir. Bir gün bu ilgi kesilince, çocuk ilgiyi geri getirebileceği ümidiyle kendisini başarısız kılmaya başlar.

İnsanlar, yaşları ne kadar ilerlerse ilerlesin aslında sadece gelişmiş birer çocuktur. Hiçbir insan çocuksu yapısından ve ebeveynlerine olan bağlılığından kopamaz. Buna en iyi ispat, yaşı ne olursa olsun savaşta ölen askerlerin hemen hepsinin son sözlerinin 'anne' olmasıdır. Yaşı ilerledikçe insanlar sıkıntı ve kaygı oluşturan durumlarla karşılaşan insanlar ebeveynlerine sığınma isteği duyarlar. Bu da başarısızlık eğiliminin ortaya çıkma ihtimalini doğurur. Başarıdan çok başarısızlık, çalışmaktan çok tembellik tercih edilebilir. Daha kronik gelişmelerde başarılar kazanılıp bozulacak, çalışılan işten bir anda çıkılacaktır.

Müslüman ülkelerde, kadının arka plana atılması sonucunda aşağı çekme sendromu kuvvet kazanmıştır. Kadın, toplumsal yapı içerisinde, çocuklar ile ilgilenmek zorundadır. Erkekler ise çocukları ile nispeten çok daha az vakit geçirecektir. Kadın, arka planda kalması nedeniyle hissettiği eksikliği çocukları vasıtasıyla giderecektir. Çocuklarını kendine bağımlı hale getirmek için sürekli çabalar. Hatta çocuğunun yemeğini bile kendisinin yemesine izin vermediği görülür. Çocukların, neredeyse hiçbir iş yapmaması ve hiçbir sorumluluk almaması sık karşılaşılan bir durumdur. Zor zamanları daha fazla kollanır. Anne, böylelikle kendisinin de aslında ihtiyaç duyulan ve vazgeçilmez biri olduğunu ispat edecektir.

Bu durum, gençlerin sadece kendi kendine yeterli olmakta zorlanmasına değil, aynı zamanda hayatı tanıyamamasına da neden olur. Bağımlı olarak yetişen çocuk, başarı kazandığında desteklenmeyecektir. Daha doğrusu, başarı kazandığında başarısız olduğu zamanki kadar fazla destek görmeyecektir. Açıktır ki, anne, çocuğunun başarısız olduğunu görünce kendine duyulan ihtiyacın arttığını düşünecek ve daha fazla memnun olacaktır. Kadınların erkek çocuklara karşı olumlu veya olumsuz koşullanma ihtimalleri de göz önüne alındığında etkinin büyüyebileceği de tahmin edilebilir.

Türkiye'de okul hayatında kız çocukları daha başarılıdır. Aşağı çekme sendromu göz önüne alınmadığı zaman, bu durum kızların kendini kanıtlama çabası olarak yorumlanabilir. Bu durumda çoğunlukla göz ardı edilen kızların, daha fazla çalışarak kendilerini göstermek istediklerini düşünebiliriz. Bu nokta doğru olsa bile, erkeklerin de belli bir süre sonra göz ardı

edilmeye başladığında neden yeni başarılarla imza atamadığını tek başına açıklayamaz. Eğer teori doğru olsaydı, erkekler de kendilerine olan ilgi kesildikten sonra bir yükselişe geçebilirdi. Netekim, onların daha aşına olduğu ve hayatlarında bir parça olarak görmeye alıştıkları bu duygunun eksikliği, kızlara oranla daha fazla hissedilecektir. Oysa bu durumdaki erkeklerin bir anda değişmeye karar verdikleri rastlanılan bir durum değildir. Aileleri tarafından desteklenen kız çocuklarının ise çok daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Kız çocukları Türkiye'de sorumluluk almaya ve ev işi yapmaya daha küçük yaşta başlarlar. Böylelikle hayata daha hızlı adapte olma şansını elde ederler. Bir erkek düştüğü zaman hemen tüm aile bireyleri yanına koşsa da bir kız düştüğünde o kadar hızlı tepki verilmez. Hatta bazı aileler ona kendisinin kalkmasını söyleyecektir. Zor durumda kalınca ilgi görmeyen ve hayatta kendi ayakları üzerinde durunca daha başarılı olacağını gören kız çocukları aşağı çekme sendromuna girmezler. Kız çocukları derslerinde, başarısızlık eğilimleri olmadığı için, daha başarılı olacaktırlar. Kendini ispat etmeye çalıştığı düşünülen kızlar aslında başarıları sonrasında erkekler kadar bu başarılarını duyurmaya çalışmazlar ve bu başarılarını ilgi toplama aracı olarak kullanmazlar.

Erkekler başarısızlık eğilimi enjekte edilmiş kişiler olarak Müslüman aile yapısında yer alırlar. Aileler çoğu zaman bunu istemeden de olsa yaparlar. Evin gelecekteki erkeği gözüyle bakılan çocuklara bir şey olmasından çok korkulur. Düşünce elinden tutulur, durumu sorulur, zor anlarında kollanır. Zor durumda kollanan erkek, kendini zor durumlara sokmaktan çekinmez. Bu durumda ilgi göreceğini bilir. Ama bu arada hayatı tanıyamaz, kendi ayakları üzerinde duramaz. Zaten buna gerek de yoktur. Ailesi zaten onun yerine de çaba göstermektedir. Ailede gördüğü değer bazı bölgelerde çok yüksek olduğu için aileye dahil olan kız çocuklar sayılmaz; kardeş sayısı belirtilirken sadece erkek olanlar hesaba katılır.

Erkeklerin çok değer görmesi ile ilgili bu belirtilen yapı sadece Müslüman ülkelere özgü değildir. Katolik ülkelerde de aile yapısı çok gelişmiş olduğu için benzer yapı görülür. Bunun sonuçları da yine kişileri başarısızlığa sevkeder niteliktedir. Katolik ülkelerde daha serbest olan yapı bu başarısızlık eğilimi ve aşağı çekme sendromu bir noktada durursa da, bu herkes için geçerli değildir. Örneğin İtalya'da 1990 yılında ülkede 70.000 ve 80.000 arasında evsiz olduğu Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından açıklanmıştır. Bu rakamın aslında daha fazla

olması gerektiği 2000 yılında bu konu ile ilgili gerçekleşen bir çalışma ile ortaya çıkmıştır (Tosi, 2004:3).

B. Tetikleyen Nedenler

Kadınların arka planda kalıyor olması, aşağı çekme eğiliminin yanısıra narsizmi de tetikler. Narsizm, Vamık Volkan'ın Blind Trust isimli kitabında Richard Nixon'ı incelerken ele aldığı şekliyle incelendiğinde bu tetikleminin nedenlerini anlamamıza yardımcı olur. Richard Nixon'ın, utanç duygusunu yoğun yaşadığı düşünülmektedir. Nixon, kendisinden ve yaptıklarından sıklıkla utanmaktadır. Utanmasına neden olan durum ve kendi zihninde bu durumlara ilişkin görüntü ise mutlaka kurtulmak istediği bir şeydir. Kendisi olmaktan utanmaya sürekli devam eder. Bunu maskeleyemediği için, ötelemeyi dener. Narsizmi de bu nedenle çok kuvvetli yaşar. Kendisinin üstün olduğuna inanmaya ihtiyacı vardır. Ailesi tarafından fazla pohpohlanmadığı için realisttir. Kendisini gerçekten üstün duruma getirme amacıyla hareket eder, desteksiz bir üstünlük duygusuna tutunmaz.

Utanç ve narsizm ilişkisi bu örnekle pekiştirilmiştir. Utanç duygusunu örtmek için gelen narsizm, her zaman Nixon kadar gerçekçi olmayabilir. Gerçekten de müslüman ülkelerde erkeklerin yersiz bir narsizme sahip olmaları diğer toplumlardan daha sık görülmektedir. Bu durumu yaşayan erkekler, hayalperest bir narsizm ile kendilerini yok yere üstün görürler. Bunun sonucunda durumlarını iyileştirmek için çaba göstermezler, kimi zaman iş bulup çalışmazlar. Narsizmin getirdiği saldırganlık duygusunu da taşımaya devam ederler.

Narsizmin ortaya çıkmasında yine kadınların arka plana atılması aktif rol oynar. Arka plana itilen ve belki de pek çok olumsuz davranışa maruz kalan kadınlar, bu eksikliklerini gidermek için yine çocuklarına yoğunlaşırlar. Onları sürekli eleştirerek kendilerini daha iyi hissederler. Bunu yapmasalar bile onlara karar verme şansı vermezler ve sürekli onların yerine karar vermeyi tercih ederler. Her iki durum da çocuklarda yanlış yaptığı düşüncesinin gelişmesine neden olur. Utanç duygusu bu düşüncenin peşi sıra oluşur. Buyurgan ve müdahaleci yapı devam ettiği sürece utanç duygusu daha da şiddetlenir.

Self-harm da denilen kendine zarar verme davranışları, başarısızlık sendromunun ileriki safhalarından biridir. Self-harm, kesici aletler ile kendini yaralamak şeklinde dolaysız veya

dolaylı olarak ortaya çıkar. Bu davranış biçimi, aşağı çekme sendromunu da kapsar. Kendine zarar verme davranışları, başarısızlık amacını da içerir. Bu davranış biçiminde ayırt edici olan, kişinin daha fazla öfke ve güvensizlik içermesidir (Aksoy ve Ögel, 2003: 228). Kişi, ebeveynlerinin, dolayısıyla toplumun diğer bireylerinin yanında kendisini güvende hissetmemekte, paniğe kapılmaktadır. Ailesine duyduğu öfkesini kendine yönlendirir, kendisini ailesinin yerine cezalandırır. Ailesine duyduğu öfkeyi de kendisini yabancı gibi görerek gerçekleştirdiği cezalandırma işlemi sırasında atar. Sonuç olarak hem öfkesini atmıştır, hem zaten artık cezalandırıldığı için korkacak bir şey yoktur, hem de ailesi şiddet sonrası ilgi görmeye koşullandığı için yaptığı şiddet eylemi sonrası ilginin geleceğini düşünür. Bu üç duygu ve düşünce sonucu şiddet eylemi sonrası rahatlar. Sonucu koşullanmanın sebebi, bu gibi çelişkili kişilik halleri yaşayan kişilerin anne ve babalarının da çelişkili bir kişilik bozukluğu olan bipolar yapı içerisinde olmalarıdır. Bipolar kişiler neredeyse çift karakterlidir. (Weissman vd., 1996). Çocuklarını dövdükten sonra pişman olup kendisiyle ilgilenirler. Çocuk için tehlikeli olan bu çelişkilerdir. Aile iyi veya kötü olduğunu belli etse, çocuk ona göre savunmaya geçecektir. Ama bipolar ebeveynler çocukların savunma mekanizmalarını bozar, çocuk karşısındakinin iyi mi kötü mü olduğunu tam anlayamadığı için savunmaya geçemez (Şenşekerci ev Bilgiç, 2008: 19). Ne yapacağını bilemeyen çocuk, yanlış koşullanır ve bir süre sonra kendine zarar vermeye başlar.

C. Aşağı Çekme Sendromu İçerisinde Verilen Tepkiler

Başarısızlık eğilimi içerisinde olan kişiler tepkilerini aileleri ile olan ilişkilerinde aşırı duygusal davranacaklardır. Verdikleri tepkiler aile tarafından otokontrol öğretilmediği için duygusaldır, mantığa dayalı değildir. Kişisel ve sosyal gelişim esas alınmadığı için daha ziyade dışsal kontrol inancı gelişmiştir. Çevresinde olanları kader ile ilişkilendirir ve bu olayları değiştirmeyi denemez (Boyacı, 2011). Sosyalleşme aile içerisinde oldukça yüksektir. Dış çevreye fazla tepki vermekten kaçınan kişi, ailesi içerisinde aşırı tepkiler verebilir. Aile içerisinde verilen aşırı tepkiler tüm aile bireyelerine yansır. Oradan da çocuklara geçer.

Bu bireyelerin aslında verdikleri tepkiler kadar vermedikleri tepkiler de önemlidir. Dış çevreye tepki vermeyen bireyeler özgürlük ve demokrasi aramayabilirler. Boyun eğmelerinin

nedeni dış çevrenin tepkilerinden korkmalarıdır. Narsist yapı, dış çevreden gelecek olumsuz bir tepki ile zedelenebilir ve utanç yaşanabilir. Bu göze alınmaz (Lewis, 1971: 87). Çünkü aşağı çekme mekanizması zaten temelinde çevrenin olumlu tepkilerini büyük bir açlık ile aramayı barındırır.

İlgi arama nedeniyle ortaya çıkan başarısızlık eğilimi, aranan ilgi bulunduğu son bulmaz. Bu ilginin devam etmesi istenir. İsteddiği ilgiyi bulan kişiler bu ilgi ile o kadar sarhoş olur ki, kendilerinden istenen hemen her isteği yerine getirebilirler. İntihar bombacıları da aynı süreçten geçmiş kişilerdir. İlgi ve alaka ile sarhoş olan kişiler düşünmeyi bırakırlar ve karşısındakinin kendilerinin yerine düşünmesine izin verirler. Kendilerine verilen emirler onları zor duruma düşürse bile yerine getirirler. Çünkü bilinçaltı, zor duruma düşme veya başarısızlık olayını, istediği ilginin geleceğinin bir işareti olarak algılar ve aslında sıkıntı yaratması gereken olumsuz durumlar, bu bireylerde rahatlama yaratır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kapitalimin gelişmesiyle toplum ve bireyler yeni bir oluşum içerisine girmişlerdir. Daha fazla artık değer yaratılması ve insanların bu değerden daha fazla pay alma isteği insanlarda baskın olan duyguları yeniden şekillendirmiştir, insanların hırs ve kibir gibi duyguları gelişmeye başlamıştır. Kişiler bunları pekiştirecek bir başarısızlık eğilimi içerisinde ise, gerçekleştirdikleri isyanları bastırmak daha da güçleşmektedir. Bir kruvazörün bir tek kuru sıkı atışı ile isyan bastırılan isyanlar günümüzden uzaktadır (Duhani, 1968: 35). İsyânların önüne artık eğitim ve sosyalleşme ile geçilebilir. Toplumları bilgilerden koparmak suretiyle cahilleştirerek ve yalnızlaştırarak yöneten hükümetler bunun bedelini bir anda ödeyebilirler. Sanıldığı gibi sosyalleşmekten uzaklaşan ve daha az bilgi alan toplumlar daha kolay yönetilen değil, daha kolay kullanılan ve kışkırtılabilen toplumlardır. Onlara aidiyet duygusu ve biraz yanlış bilgi vermek onları kullanmak ve kışkırtmak için yeterli olacaktır.

Kitle iletişim araçları, aşağı çekme sendromunun etkilerini ortadan kaldırmak veya azaltmak için hükümetler tarafından teftiş edilebilir. Aynı zamanda bu sendroma sahip kişileri yönlendirmek ve onların zihnine istenilen mesajları yerleştirmek için de kitle iletişim araçları kullanılıyor olabilir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Suriye'de muhalif yayınlar yapan Brada

kanalına 2006 yılından bu yana 6 milyon Amerikan Doları sağladığı iddiasını, açıklama yapan ABD yetkilileri reddetmedi (www.cnnturk.com, 2011).

Aşağı çekme sendromu aile gibi kontrolü oldukça zor bir kurum içerisinde gerçekleştiği için ortaya çıkış aşamasında müdahale oldukça zor olacaktır. Bu sendromun toplum refahına büyük zararı olacaktır. Ailelerin çocuklarını bilinçli değil de duygusal olarak yetiştirmeleri sonucunda aşağı çekme sendromu ortaya çıkar. Bu sendrom, insanların rasyonel olmayan, yani kendileri için iyi olmayan davranışlar içerisine girmelerine neden olur. Böylesi bireyler toplumda üretim safhasında yer almaktan kaçınırlar, yaratıcı veya verimli olamazlar. Bu bireyler, az veya çok aşağı çekme sendromu içerindeyseler kendilerini geliştirmekten de kaçınırlar. Örneğin saatlerce ders çalışırlar, ama önlerindeki kitabı bir türlü tam anlamıyla okuyamazlar. Bir şey onlara engel olur. Bu nedenle, eğitim kurumlarının artık daha kolay ulaşılabilir olması gerekir. Ailesi tarafından kendisini çok özel hisseden ve her istediğini yapmaya hakkı olduğunu düşünen gençler, eğitim ile daha hoşgörülü bir yapıya kavuşturulabilir.

Müslüman ülkelerde, aşağı çekme sendromu kadınlar tarafından bilinmektedir. Kadınlar çocuklarını kaybetme korkusu ve yalnız kalma endişesi içerisinde olunca bunu kullanırlar. Bu nedenle yanlarında kalmasını istedikleri çocuğun daha fazla üzerine düşerler ve aşağı çekme sendromunun şiddetlenmesine neden olurlar. Hayata karışacak kadar güçlü olmayan ve başarılı olmak için yetersiz olan çocuklar ebeveynleri ile yaşamaya devam edecektir. Evlenirken de, erkeklerin bu sendromu bilen bir kadın tarafından kullanılması muhtemeldir. Biraz ilgi yeterli olacaktır. Kadın, erkeğe kötü bile davranırsa, bu zaten onda var olan zor duruma düşme ve sıkıntı yaşama isteğini yerine getirecektir.

Aşağı çekme sendromunun etkilerini azaltmak için neler yapılabileceğini görmek için Türkiye'ye bakmak yeterli olacaktır. Türkiye'de de aşağı çekme sendromu görülmektedir. Arap ülkelerindeki kadar yaygın olmamasının bir sebebi de narsizm ve aşağı çekme sendromunun ortaya çıkmasında kadınların rolünün Türkiye'deki yetkililer tarafından tespit edilmiş olmasıdır. Hükümet ve pek çok kurum tarafından kadınların sosyal hayata daha fazla katılması desteklenmekte ve bu amaçla pek çok faaliyet yürütülmektedir. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın Koordinasyon Merkezi'ni kurmuş ve çeşitli etkinliklere imkan tanımıştır

(www.ibbkkm.org, 2011). Seminer ve etkinliklerin yanısıra muhtarlıklar ve belediyelerde düzenli olarak açılan meslek edinme kursları buna bir örnektir (www.izmir.bel.tr, 2011). Türkiye'de kadınlara yaklaşım, ayaklanmaların yaşandığı ülkelere oranla daha yapıcıdır. Kadınlara yer verilmesi, öncelik tanınması gibi toplum tarafından kabul görmüş davranış biçimleri zaman zaman kadınların erkeklerden daha fazla öncelik gördüğünü göstermektedir.

Aşağı çekme sendromu eğitimsiz kişilerde daha yaygındır. Türkiye, eğitime yaptığı harcamaları son yıllarda oldukça arttırmıştır. Ortaöğretimin yanısıra yükseköğretim alanında da yatırımlar yapılmış ve her şehre en az bir üniversite açılmıştır. Yeni amaç her ilçeye bir fakülte veya yüksekokul kurmaktır ve bu çalışma başarıyla yürütülmektedir. Bu nedenle domino etkisinin bir parçası olmamıştır. Toplumlar daha bilinçli oldukça, kendilerine daha istikrarlı bir yapı oluşturacaklardır. Müslüman ülkeler, istikrarsızlığa açık yapılarını ancak bilgi ile giderebilirler.

KAYNAKÇA

- ALPER, Aksoy ve ÖGEL Kültekin; (2003), 'Kendine Zarar Verme Davranışı', Anadolu Psikiyatri Dergisi, 4, ss.226-236.
- ARKONANÇ, Sibel; (2005), Sosyal Psikoloji, Üçüncü Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.
- ARONSON, Elliot, Timothy D. WILSON ve Robin M. AKERT; (2001), Social Psychology, Fourth Edition, Prentice Hall Editions, New Jersey.
- BETTELHEIM, Bruno; (1983), Freud and Man's Soul.
- BOYACI, Adnan; (2011), 'Yapılandırıcılık, Disiplin ve Sorun davranışlarının Yönetimi', www.anadolu.edu.tr, Erişim Tarihi: 16.05.2011.
- CEMBROVICS, Stefan; (2006), Beating Depression.
- CURRAN, James ve Michael GUREVITCH; (2000), Mass Media and Society, Üçüncü Baskı, Arnold Editions, New York.
- ÇETİN, Mesut vd.; (2009), 'Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olan Genç Erkeklerde Aleksitimi, Saldırganlık ve Psikopati İlişkisi', Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi, 46(4), ss. 135-139.
- DUHANİ, Sait Naum; (1968), 'Diğer Simalar', Hayat Tarih Mecmuası, 7(2), ss. 35-39.
- FRANZOI, Stephen L; (2006), Social Psychology, Fourth Edition, McGraw Hill Editions, New York.

-
- GUNTHER, Eric; (1942), Inside Asia, Haddon Craftsmen Inc., New Jersey.
- GÜNGEN, Can; (2011), Freud ve Psikanaliz, www.freudvepsikanaliz.com, Erişim Tarihi: 16.05.2011.
- İNAT, Kemal, Muhittin ATAMAN ve Murat YEŞİLTAŞ; (2009),Ortadoğu Yıllığı, Küre Yayınları, İstanbul.
- LAÇİNER, Sedat; (2011), ABD'nin Planı Tersine mi döndü?, www.sonsayfa.com, Erişim Tarihi: 16.05.2011.
- LE BON, Gustave; (1895), The Crowd, London.
- LEWIS, H. B.; (1971). Shame and guilt in neurosis. New York: International Universities Press.
- MAYERS, David G.; (1996), Social Psychology, Fifth Edition, McGraw Hill Editions, New York.
- MURPHY, Declan G.; (2006), 'Facial Emotion Processin in Criminal Psychopathy', British Journal of Psychiatry, 189, ss.553-539.
- ŞENŞEKERCİ, Erkan ve BİLGİN, Asude; (2008), 'Eleştirel Düşünme ve Öğretimi', Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14, ss. 15-43.
- TOSI, Antonio; (2004), Demographics and trends of the homeless population in Italy: point-in-time studies.
- ÜNAL, Süheyla; (2011), Depresyon ve Kişilik, www.cty.com.tr, Erişim tarihi: 13.05.2011.
- VOLKAN, Vamık; (2004), Blind trust, First Edition, Pitchstone Publishing, Virginia.
- WEISSMAN, Myrna M., BLAND, Roger C. ve CANINO, Glorisa C.; (1996), 'Cross National Epidemiology of Major Depression and Bipolar Disorder',The Journal of the American Medical Association, www.jama.com, Erişim tarihi: 16.05.2011.
- http://www.uidder.org/banglades_dakka%E2%80%99da_tekstil_iscilerinin_eylemi.htm, (23.02.2011).
- <http://www.haber5.com/bbcde-buyuk-isten-cikarma-haberi-115063.aw>, (23.03.2011).
- <http://psikiyatri.yyu.edu.tr/depresyonned.htm>, (17.05.2011).
- <http://www.haberler.com/dogudan-istanbul-a-kadin-eli-sergisi-acildi-haberi/>, (17.05.2011)

-
- <http://www.patronlardunyasi.com/haber/Fransa-dan-Turkiye-ye-isbirligi-teklifi/94030>,
(23.02.2011).
- <http://www.izmir.bel.tr/projelerb.asp?pID=2&psID=0>, (17.05.2011).
- <http://www.haberhavadis.com/guney-kibris/kibrisli-turkler-ayaklandi-zincirler-kirildi.htm>,
(17.05.2011).
- <http://www.firatnews.com/index.php?rupel=nuce&nuceID=4166>, (15.05.2011).
- <http://english.aljazeera.net/news/middleeast/2011/04/2011449582611447.html>, (16.05.2011).
- <http://www.t24.com.tr/sudan-ikiye-bolundu-194-ulke-olustu/haber/126314.aspx>, (15.05.2011).
- <http://www.t24.com.tr/haberdetay/75312.aspx>, (15.05.2011).
- <http://www.cnnturk.com/2011/dunya/04/18/suriye.muhalefetini.abd.finanse.ediyor/613652.0/index.html>, (15.05.2011).
- <http://www.gundemrusya.com/tacikistan-cine-toprak-verdi/> , (23.02.2011)
- <http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=articleNew&sid=991&flag=haberDevam>, (12.05.2011).
- http://www.sgk.gov.tr/sgkshared/Yurtdisi/dokuman/KIBRIS/KIBRIS_MONT_TURKIYE_KIBRIS_SOSYAL_GUVENLIK_SOZLESMESI_09_10_2008.pdf, (17.05.2011).